

αντικείμενο αυτών των πράξεων (promissum) αναπαρίσταται ως αποκτηθέν μέσω της παράλειψης των όρων της εμπειρίας και σύμφωνα με το νόμο του καθαρού πρακτικού λόγου.

Θεωρία περί αρετής § 9 [428-431]

*Περί του καθήκοντος του ανθρώπου προς εαυτόν
απλώς ως ένα ηθικό ον*

*Αυτό το καθήκον αντιτίθεται στις κακίες:
ψεύδος, φιλαργυρία και ψευδή ταπεινοφροσύνη
(δουλοπρέπεια)*

*I. Περί ψεύδους
§ 9*

Η μέγιστη παραβίαση του καθήκοντος του ανθρώπου απέναντι στον εαυτό του θεωρούμενο απλώς ως ηθικό ον (εξετάζοντας απλώς την ανθρωπότητα στο πρόσωπό του) είναι το αντίθετο της αληθοέπειας: το ψεύδος (*aliud lingua promittum, aliud pectore inclusum gerere*). Είναι αυτόδηλο ότι στην ηθική, όπου δεν προκύπτει καμία εξουσιοδότηση από την απουσία ζημίας έναντι των άλλων, κάθε τέτοια εσκεμμένη αναλήθεια στην ανακοίνωση των σκέψεών μας δεν θα μπορούσε να αποποιηθεί αυτό το σκληρό όνομα «ψεύδος» (ενώ, στη θεωρία του δικαίου, μια εσκεμμένη αναλήθεια φέρει το όνομα «ψεύδος», μόνο όταν παραβιάζει το δικαίο ενός άλλου). Διότι η ανεντιμότητα (το να αποτελεί κάτι αντικείμενο ηθικής καταφρόνησης) που συνοδεύει το ψεύδος, συνοδεύει επίσης και τον ψευδόμενο, όπως η σκιά του. Το ψεύδος μπορεί να είναι εξωτερικό (*mendacium externum*) ή και εσωτερικό. Μέσω ενός εξωτερικού ψεύδους ο άνθρωπος καθιστά τον εαυτό του αντικείμενο καταφρόνησης στα μάτια των άλλων, ενώ μέσω ενός εσωτερικού ψεύδους καθιστά τον εαυτό του, πράγμα που είναι ακόμα χειρότερο, αντικείμενο καταφρόνησης στα ίδια τα δικά του τα μάτια και παραβιάζει την αξιοπρέπεια της ανθρωπότητας στο πρόσωπό του. Εδώ, δεν είναι η ζημία που μπορεί να προκύψει εκ του

ψεύδους για τους άλλους ανθρώπους αυτό που αφορά την ιδιοτυπία της κακίας (διότι τότε αυτή η κακία θα συνίστατο απλώς στην παραβίαση του καθήκοντος απέναντι στους άλλους) και, συνεπώς, δεν λαμβάνεται εδώ υπόψη. Ούτε λαμβάνεται υπόψη η ζημία που επιφέρει ο ψευδόμενος στον εαυτό του. Διότι, τότε, το ψεύδος, ως σφάλμα της φρόνησης, θα ερχόταν σε αντίφαση απλώς προς τον πραγματιστικό και όχι προς τον ηθικό γνώμονα και ουδόλως θα ήταν δυνατόν να ιδωθεί ως παραβίαση του καθήκοντος. Το ψεύδος συνιστά απόρριψη και, τρόπον τινά, μηδενισμό της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Ένας άνθρωπος που δεν πιστεύει ο ίδιος αυτά που λέει σε κάποιον άλλον (έστω κι αν αυτός ο άλλος είναι ένα απλώς ιδεατό πρόσωπο) έχει έτι μικρότερη αξία από εκείνη που θα είχε, εάν ήταν απλώς πράγμα. Διότι ένα πράγμα, χάρη στην ιδιότητά του να χρησιμεύει σε κάτι, μπορεί να καταστεί αντικείμενο χρήσης για κάποιον, καθώς είναι κάτι το πραγματικό και το δεδομένο. Αλλά η κοινοποίηση των σκέψεων ενός ανθρώπου σε κάποιον μέσα από λέξεις, οι οποίες ωστόσο εμπεριέχουν (εσκεμμένα) το αντίθετο από αυτό που σκέπτεται ο ομιλητής επί του προκειμένου, αποτελεί ένα σκοπό που αντιτίθεται προς τη φυσική σκοπιμότητα της ικανότητάς του να κοινοποιεί τις σκέψεις του, και συνιστά συνεπώς παραίτηση από την προσωπικότητά του, δηλώνει ένα απλώς παραπλανητικό φαινόμενο ανθρώπου και όχι τον ίδιο τον άνθρωπο. Η *αληθοέπεια* στις δηλώσεις μας καλείται επίσης *εντιμότητα* και, εάν οι δηλώσεις αποτελούν ταυτόχρονα υποσχέσεις, καλείται *ειλικρίνεια* αλλά, γενικότερα, καλείται *ευθύτητα*.⁵

Το ψεύδος (με την ηθική έννοια της λέξης), ως εν γένει εσκεμμένη αναλήθεια, δεν χρειάζεται να είναι επιζήμιο για τους άλλους για να κριθεί απορριπτέο. Διότι τότε θα συνιστούσε παραβίαση των δικαιωμάτων των άλλων. Και στην

5. Wahrhaftigkeit: αληθοέπεια, Ehrlichkeit: εντιμότητα, Redlichkeit: ειλικρίνεια, Aufrichtigkeit: ευθύτητα. Στις αναλύσεις του ο Καντ χρησιμοποιεί ευρέως μόνο τον πρώτο όρο. Σ.τ.μ.

περίπτωση που η αιτία του είναι απλά μια ελαφρόνοια ή και μια καλόκαρδη στάση, ακόμα και όταν επιδιώκεται μέσω αυτού του ψεύδους ένας πραγματικά αγαθός σκοπός, παρόλα αυτά ο τρόπος αυτός (ο τρόπος με τον οποίο επιδιώκουμε το σκοπό μας) συνιστά, εξαιτίας της μορφής του και μόνο, ένα έγκλημα του ανθρώπου ενάντια στο ίδιο του το πρόσωπο και μια μηδενική αξιοπρέπεια, τα οποία θα πρέπει να κάνουν αυτόν τον άνθρωπο αντικείμενο καταφρόνησης στα ίδια του τα μάτια.

Είναι εύκολο να αποδείξει κανείς την πραγματικότητα πολλών τέτοιων *εσωτερικών* ψεμάτων για τα οποία είναι υπεύθυνοι οι άνθρωποι. Αλλά φαίνεται να είναι δυσκολότερο να εξηγηθεί η δυνατότητά τους. Γιατί για κάτι τέτοιο απαιτείται ένα δεύτερο πρόσωπο το οποίο αποβλέπουμε να εξαπατήσουμε, αλλά το να εξαπατάμε εσκεμμένα τον εαυτό μας φαίνεται να ενέχει αντίφαση.

Ο άνθρωπος, ως ηθικό ον (*homo noumenon*), δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τον εαυτό του, ληφθέντα ως φυσικό ον (*homo phaenomenon*) αυτή τη φορά, ως απλό μέσον (ως μηχανή ομιλίας), σαν να μην ήταν ως φυσικό ον προσδεδεμένος στον εσωτερικό σκοπό της κοινοποίησης των σκέψεων. Αντίθετα, ο άνθρωπος είναι προσδεδεμένος στον όρο της συμφωνίας του εαυτού του ως φυσικού όντος με τη δήλωσή του (*declaratio*) ως ηθικού όντος, και έχει την υποχρέωση της αληθοέπειας έναντι του εαυτού του. Για παράδειγμα, κάποιος ψεύδεται σχετικά με την πίστη του σε ένα μελλοντικό δικαστή του κόσμου όταν, ενώ δεν βρίσκει καμία τέτοια πίστη μέσα του, πείθει τον εαυτό του ότι δεν θα έβλαπτε, ίσως μάλιστα να ήταν και χρήσιμο, να γνωστοποιήσει (στις σκέψεις του) μια τέτοια πίστη ενώπιον ενός ανακριτή των ψυχών ώστε, υποκρινόμενος, να κερδίσει για παν ενδεχόμενο την εύνοιά του. Κάποιος ψεύδεται επίσης όταν, αν και δεν έχει καμία αμφιβολία για την ύπαρξη αυτού του κριτή, κολακεύει τον εαυτό του ότι σέβεται μέσα του το νόμο αυτού του κριτή, αν και δεν νιώθει μέσα του καμία άλλη ροπή εκτός από το φόβο της τιμωρίας.

Η ανελικρίνεια συνιστά απλώς έλλειψη αυτοσυνειδησίας (Gewissenhaftigkeit), δηλαδή έλλειψη καθαρότητας της ομολογίας ενώπιον του *εσωτερικού μας δικαστή*, ο οποίος θα πρέπει να νοείται εδώ ως ένα άλλο πρόσωπο (εάν η αυτοσυνειδησία ληφθεί με το αυστηρότερο δυνατό νόημά της). Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, όταν κάποιος ψεύδεται επειδή κατέχεται από επιθυμία (λόγω φιλαυτίας) για μια πράξη ή επειδή έχει ενώπιόν του έναν καθαυτό αγαθό σκοπό, οπότε το εσωτερικό ψεύδος (αν και είναι ενάντιο στο καθήκον του ανθρώπου απέναντι στον εαυτό του) λαμβάνει το όνομα μιας αδυναμίας, όπως συμβαίνει και με εκείνον που αγαπά κάποιον και επιθυμεί να βρίσκει στον αγαπημένο του αμιγώς καλές ιδιότητες, καθιστώντας αόρατα τα εμφανή λάθη του. Όμως, αυτή η μη καθαρότητα στις δηλώσεις που διαπράττει κάποιος απέναντι στον εαυτό του αξίζει τη σοβαρότερη μομφή. Διότι από μια τέτοια επισφαλή θέση (αυτήν της πλαστότητας, που φαίνεται να είναι ριζωμένη στην ανθρωπινή φύση), άπαξ δηλαδή και παραβιάζεται η ύψιστη αρχή της αληθοέπειας, το κακό της μη αληθοέπειας επεκτείνεται στις σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους.

physical well-being:^k it brings a number of people together for a long time to converse with one another. And yet the very number of guests (if, as Chesterfield says, it exceeds the number of the muses) allows for only a little conversation (with those sitting next to one); and so the arrangement is at variance with that end, while the banquet remains a temptation to something immoral, namely intemperance, which is a violation of one's duty to oneself – not to mention the physical harm of overindulgence, which could perhaps be cured by a doctor. How far does one's moral authorization to accept these invitations to intemperance extend?

Chapter II.

The human being's duty to himself merely as a moral being.

This duty is opposed to the vices of *lying*, *avarice* and *false humility* (servility).

6:429

I. ON LYING.

§ 9.

The greatest violation of a human being's duty to himself regarded merely as a moral being (the humanity in his own person) is the contrary of truthfulness, *lying* (*aliud lingua promptum, aliud pectore inclusum gerere*).^l In the doctrine of right an intentional untruth is called a lie only if it violates another's right; but in ethics, where no authorization is derived from harmlessness, it is clear of itself that no intentional untruth in the expression of one's thoughts can refuse this harsh name. For, the dishonor (being an object of moral contempt) that accompanies a lie also accompanies a liar like his shadow. A lie can be an external lie (*mendacium externum*) or also an internal lie. – By an external lie a human being makes himself an object of contempt in the eyes of others; by an internal lie he does what is still worse: he makes himself contemptible in his own eyes and violates the dignity of humanity in his own person. And so, since the harm that can come to others from lying is not what distinguishes this vice (for if it were, the vice would consist only in violating one's duty to others), this harm is not taken into account here. Neither is the harm that a liar brings upon himself; for then a lie, as a mere error in prudence, would conflict with the pragmatic maxim, not the moral maxim, and it could not be considered a violation of duty at all. – By a lie a human being throws

^k *Wohlleben*

^l To have one thing shut up in the heart and another ready on the tongue. Sallust *The War with Catiline* 10.5.

away and, as it were, annihilates his dignity as a human being. A human being who does not himself believe what he tells another (even if the other is a merely ideal person) has even less worth than if he were a mere thing; for a thing, because it is something real and given, has the property of being serviceable so that another can put it to some use. But communication of one's thoughts to someone through words that yet (intentionally) contain the contrary of what the speaker thinks on the subject is an end that is directly opposed to the natural purposiveness of the speaker's capacity to communicate his thoughts, and is thus a renunciation by the speaker of his personality, and such a speaker is a mere deceptive appearance of a human being, not a human being himself. – *Truthfulness* in one's declarations is also called *honesty*^m and, if the declarations are promises, *sincerity*;ⁿ but, more generally, truthfulness is called *rectitude*.^o

Lying (in the ethical sense of the word), intentional untruth as such, need not be *harmful* to others in order to be repudiated; for it would then be a violation of the rights of others. It may be done merely out of frivolity or even good nature;^p the speaker may even intend to achieve a really good end by it. But his way of pursuing this end is, by its mere form, a crime of a human being against his own person and a worthlessness that must make him contemptible in his own eyes.

6:430

It is easy to show that the human being is actually guilty of many *inner* lies, but it seems more difficult to explain how they are possible; for a lie requires a second person whom one intends to deceive, whereas to deceive oneself on purpose seems to contain a contradiction.

The human being as a moral being (*homo noumenon*) cannot use himself as a natural being (*homo phaenomenon*) as a mere means (a speaking machine), as if his natural being were not bound to the inner end (of communicating thoughts), but is bound to the condition of using himself as a natural being in agreement with the declaration (*declaratio*) of his moral being and is under obligation to himself to *truthfulness*. – Someone tells an inner lie, for example, if he professes belief in a future judge of the world, although he really finds no such belief within himself but persuades himself that it could do no harm and might even be useful to profess in his thoughts to one who scrutinizes hearts a belief in such a judge, in order to win his favor in case he should exist. Someone also lies if, having no doubt about the existence of this future judge, he still flatters himself that he inwardly reveres his law, though the only incentive he feels is fear of punishment.

Insincerity is mere lack of *conscientiousness*, that is, of purity in one's professions before one's *inner* judge, who is thought of as another person

^m *Ehrlichkeit*

ⁿ *Redlichkeit*

^o *Aufrichtigkeit*

^p *Gutmütigkeit*, perhaps "kindness"

6:43 I when conscientiousness is taken quite strictly; then if someone, from self-love, takes a wish for the deed because he has a really good end in mind, his inner lie, although it is indeed contrary to his duty to himself, gets the name of a frailty, as when a lover's wish to find only good qualities in his beloved blinds him to her obvious faults. — But such insincerity in his declarations, which a human being perpetrates upon himself, still deserves the strongest censure, since it is from such a rotten spot (falsity, which seems to be rooted in human nature itself) that the ill of untruthfulness spreads into his relations with other human beings as well, once the highest principle of truthfulness has been violated.

Remark

It is noteworthy that the Bible dates the first crime, through which evil entered the world, not from *fratricide* (Cain's) but from the first *lie* (for even nature rises up against fratricide), and calls the author of all evil a liar from the beginning and the father of lies. However, reason can assign no further ground for the human propensity to *hypocrisy*⁹ (*esprit fourbe*), although this propensity must have been present before the lie; for, an act of freedom cannot (like a natural effect) be deduced and explained in accordance with the natural law of the connection of effects with their causes, all of which are appearances.

Casuistical questions

Can an untruth from mere politeness (e.g., the "your obedient servant" at the end of a letter) be considered a lie? No one is deceived by it. — An author asks one of his readers "How do you like my work?" One could merely seem to give an answer, by joking about the impropriety of such a question. But who has his wit always ready? The author will take the slightest hesitation in answering as an insult. May one, then, say what is expected of one?

If I say something untrue in more serious matters,⁷ having to do with what is mine or yours, must I answer for all the consequences it might have? For example, a householder has ordered his servant to say "not at home" if a certain human being asks for him. The servant does this and, as a result, the master slips away and commits a serious crime, which would otherwise have been prevented by the guard sent to arrest him. Who (in accordance with ethical principles) is guilty in this case? Surely the servant, too, who violated a duty to himself by his lie, the results of which his own conscience imputes to him.

⁹ *Gleisnerei*

⁷ *in wirklichen Geschäften*

II.
ON AVARICE.

6:432

§ 10.

By avarice in this context I do not mean *greedy avarice*⁸ (acquiring the means to good living in excess of one's true needs), for this can also be viewed as a mere violation of one's duty (of beneficence) *to others*; nor, again, do I mean *miserly avarice*,¹ which is called *stinginess* or niggardliness when it is shameful but which can still be mere neglect of one's duties of love to others. I mean, rather, restricting *one's own* enjoyment of the means to good living so narrowly as to leave one's own true needs unsatisfied. It is really this kind of avarice, which is contrary to duty *to oneself*, that I am referring to here."

In the censure of this vice, one example can show clearly¹⁰ that it is incorrect to define any virtue or vice in terms of mere *degree*, and at the same time prove the uselessness of the *Aristotelian* principle that virtue consists in the middle way between two vices.

If I regard *good management* as the mean between prodigality and avarice and suppose this mean to be one of degree, then one vice would pass over into the (*contrarie*) opposite vice only through the *virtue*; and so virtue would be simply a diminished, or rather a vanishing, vice. The result, in the present case, would be that the real duty of virtue would consist in making no use at all of the means to good living.

If a vice is to be distinguished from a virtue, the difference one must cognize and explain is not a difference in the *degree* of practicing moral maxims but rather in the objective *principle* of the maxims. — The *maxim* of *greedy avarice* (prodigality) is to get and maintain¹¹ all the means to good living *with the intention of enjoyment*. — The maxim of *miserly avarice*, on the other hand, is to acquire as well as maintain all the means to good living, but *with no intention of enjoyment* (i.e., in such a way that one's end is only possession, not enjoyment).

Hence the distinctive mark of the latter vice is the principle of possessing means for all sorts of ends, but with the reservation of being unwilling

⁸ *habsüchtigen Geiz*

¹ *kargen Geiz*

¹⁰ In place of the passage "nor, again, do I mean *miserly avarice*," the second edition has "I mean, rather, *miserly avarice*, which is called stinginess or niggardliness when it is shameful; and I am concerned with this kind of avarice, not as consisting in mere neglect of one's duties of love to others, but as a restricting of one's own use of the means for living well so narrowly as to leave one's true needs unsatisfied, and so as contrary to one's duty *to oneself*." In fact, only two kinds of avarice, prodigality and miserliness, are in question.

¹¹ *kann man ein Beispiel der Unrichtigkeit aller Erklärungen deutlich machen und zugleich die Unbrauchbarkeit . . . dartun*

¹² The second edition omits "and maintain."